

Қытай мен оның бәсекелестері арасындағы кез-келген бәсекелестік Қытайға экономикалық тәуелді елдердің жағдайын одан әрі қиындатады.

Алдын ала бағалауларға сәйкес, ірі экономикалардың көпшілігі 2,4 жыл ішінде ішкі жалпы өнімнің (ЖІӨ) кем дегенде 2020 пайызын жоғалтады. Осылайша, 2020 жылға арналған жаһандық экономикалық өсу болжамдарының 3,0-ден 2,4 пайызға дейін төмендеуі күтілуде. World Bank мәліметтері бойынша, 2019 жылы әлемдік ЖІӨ шамамен 86,6 триллион АҚШ долларына бағаланды, яғни экономикалық өсімнің 0,4 пайызға төмендеуі өндірістің құлдырауына байланысты шамамен 3,5 триллион АҚШ долларын құрайды.

Осылайша, пандемия жаһандық өндіріс тізбектерінің сынғыштығын анықтады және елдер жаһандық экономиканың өзгеретін сипатына дайын болуы керек. Әр ел өзінің болашақ жоспарларына қатысты қиын таңдау жасауы керек.

Мейрман А.М., Тұрсынбек А.Т., 2 курс (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші – э.ғ.к., доцент Райханова Г.А.

ИННОВАЦИЯЛЫҚ КӘСІПКЕРЛІКТІҢ МӘНІ МЕН ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Шетелдік жетекші компаниялардың корпоративтік стратегиялары үнемі инновациялық компонентпен байланысты. Бұл компаниялардың бәсекеге қабілетті артықшылықтары қуатты интеллектуалды ресурстарды иемдену негізінде ғана емес, сонымен қатар инновациялық өнімдер мен инновациялық процесті жүйелі түсіну және бұл процестің компаниялардың негізгі қызметімен байланысы арқасында қалыптасады. Табысты шетелдік трансұлттық компаниялар (ТҰК) үшін инновациялық қызмет шешуші бәсекелестік артықшылыққа айналады. Осыған байланысты инновациялық қызметтің тетіктері мен құралдарын талдау ерекше назар аударуды қажет етеді. Көптеген шетелдік зерттеушілер (Ф. Янсен, К. Кристенсен, П. Сенге) инновациялық қызмет тұжырымдамасын негіздеді және оны бағалаудың өлшемдері мен принциптерін жасады.

Біз өз кезегімізде инновациялық қызметті компанияның ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстардың нәтижелерін трансформациялауға қатысуын сандық түрде көрсететін күрделі сипаттама деп түсінеміз:

- 1) нарыққа шығарылатын жаңа немесе жетілдірілген өнім / өнім;
- 2) нақты практикалық қызметте қолданылатын жаңа технология.

Бұл тәсіл қазіргі әдебиетте кеңінен көрініс тапты. Бұл жерде инновациялық қызметтің бір маңызды қасиеті бар екенін ұмытпау керек: бұл білім, технологиялық жабдықтар, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен оларды тиімді пайдалану шарттары кіретін НЗМ (ұлттық инновациялық жүйе) негізгі элементтерін жаңартуға арналған дайындық. Біз сондай-ақ инновациялық белсенділікті инновациялық кәсіпкерлік құрылымдардың әлемдік нарыққа шығу мүмкіндігімен өлшеу керек деп санаймыз, бұл компаниялардың және олардың инновациялық өнімдерінің бәсекеге қабілеттілігінің жоғары деңгейін көрсетеді.

Инновациялық кәсіпкерліктің теориялық негіздерін талдауға жақындай отырып, қазіргі кезеңде кәсіпкерлік өзінің дамуының төртінші сатысында тұрғанын атап өтеміз. Қоғам дамуының постиндустриалды кезеңінде кәсіпкерлік өндірісті әлеуметтендіру рөлін, инновация рөлін және бизнестің жаңа басымдықтарын қалыптастырудың күрт өсуімен сипатталады. Кәсіпкерлік субъектілерінің мақсаты кірісті көбейту емес, ұйымның ұзақ мерзімді өсуі мен тұрақтылығын қамтамасыз ету болып табылады. Сыртқы ортаның өзгермелі жағдайларына бейімделу емес, қоғам мен өндіріс қажеттіліктерінің даму тенденцияларын ескере отырып, басқарудың нақты жағдайларын өзгерту мүмкіндігі маңызды рөл атқарады. Сондықтан, дамудың постиндустриалды кезеңінде инновациялық қызмет кәсіпкерліктің іргелі ерекшелігіне айналады.

Шағын және орта бизнестің инновациялық табиғаты отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектерінде кеңінен қамтылған. Сонымен, мысалы, П.Друкер кәсіпкерлікті белгілі бір қызмет ретінде қарастырды, оның мазмұны менеджментті қоса алғанда әр түрлі саладағы инновациялардан тұрады. А.В.Бусыгин кәсіпкерлікті тәуекелге, сондай-ақ тауарларды өндіру және нарыққа сату кәсіпкерлік пайда алуға бағытталған қазіргі экономикалық байланыстар жүйесіне инновациялық көзқарасқа негізделген кәсіпкерлік қызметтің түрі ретінде қарастырады.

Кәсіпкерлік субъектілерінің артықшылықтарын сақтаудың маңызды себебі - өндірісті үздіксіз жаңарту. Артықшылықтарды сақтап қалу үшін оларды үздіксіз дамыту керек, келесі тәртіптің озық технологиялары, стратегиялық инновациялар, еңбекті, маркетингті және өндірісті ұйымдастырудың

жаңа тәсілдері болып табылатын артықшылықтарына көшу керек. Жаңа түрдегі динамикалық тұрақты көбеюге қол жеткізу керек.

Кәсіпкерлік қызмет тек басынан бастап инновациялық емес, сонымен қатар инновациялық процестің құрамдас бөліктерінің бірі болып табылатындығын ерекше атап өту керек. Бұл тұжырым дұрыс, бірақ жоғарыда айтылған әр түрлі теориялар, атап айтқанда П.Друкер мен Дж.Шумпетер негізінен инновациялық әлеуетті кәсіпкерліктің басты белгісі ретінде көрсетумен шектеледі. Басқалары кәсіпкерлікті нарықтағы тепе-теңдікті сақтауға ықпал ететін субъект ретінде анықтайды (мысалы, И.Кирцнер). Тағы біреулер (Р. Кантильон) кәсіпкерлікті сенімсіздік пен тәуекелдің тасымалдаушысы ретінде анықтайды. Шын мәнінде, біздің ойымызша, кәсіпкерліктің өзін қазірдің өзінде инновациялық қызметке негізделген қызмет ретінде қарастырған жөн. Бұл аспект ұйымның басқару жүйесінде, компанияның бәсекеге қабілеттілігінің өсуіне ықпал ететін даму мақсатында ескерілуі керек. Компанияның жетістік факторлары жүйесін шаруашылық жүргізуші субъектілерге бейімдеу үшін бұл жүйені инновациялық компонентпен толықтырған жөн.

Сонымен, инновациялық кәсіпкерлік дегеніміз - жаңаны құрудың ерекше инновациялық кәсіпкерлік процесі, үнемі жаңа мүмкіндіктерді іздеуге, инновацияға бағыттауға негізделген басқару процесі. Бұл клиенттерге өз мәселелеріне жаңа шешімдер ұсынатын, сонымен қатар өз бизнесі үшін инновациялық мүмкіндіктерді анықтайтын кәсіпкерлік қызметтің ең жоғарғы сатысы. Бұл кәсіпкердің жаңа жобаны жүзеге асыруға немесе бұрыннан бар жобаны жақсартуға, оны нарыққа шығаруға, оны іс жүзінде жүзеге асыруға, сондай-ақ нәтижесінде туындайтын қаржылық, моральдық және әлеуметтік жауапкершілік тәуекелін алуға дайын болуымен байланысты.

Инновациялық компания дегеніміз - бұл өндірістік жүйенің тиімділігін немесе өнім сапасының сапалы өсуін қамтамасыз ететін нақты ҒЗТКЖ-ны дамытуға ресурстар салатын компания, т.а. қазіргі жүйенің тиімділігін едәуір арттырады.

Сонымен, инновациялық кәсіпорындар ғылыми-техникалық салада жасалған өнімді экономикалық сферада алынған өнімге айналдырудан туындайтын шығындарды азайтудың әлеуметтік қажеттілігі нәтижесінде пайда болады.

Инновациялық кәсіпорындар шығындардың бір бөлігін жоюға және өндірістік шығындарды азайтуға мүмкіндік береді, яғни олар нарықтық қатынастар шеңберінде ғылыми-техникалық мекемелер мен жеке кәсіпкерлік субъектілері арасындағы өзара тиімді әрекетті қамтамасыз ететін институционалдық форма ретінде әрекет етеді.

Сонымен, инновациялық кәсіпкерлік - бұл экономикалық қызметтің көпқырлы түрі. Инновациялық өнімді (технологияларды) дамытатын және делдалдық функцияларды жүзеге асыратын жеке және заңды тұлғалар қызмет атқарады.

Әдебиеттер

1. Калиева А.Е. Салибекова П.Қ. «Инновациялық кәсіпкерлік» оқу құралы. –Алматы: «Қазақ Университеті», 2020. – 169 б.
2. В. Я. Горфинкеля, Т. Г. Попадюк « Инновационное предпринимательство». – Москва: «Юрайт», 2019. — 468 б.
3. Ниязбекова, Б. А. Рахметов, П. Т. Байнеева. «Кәсіпорын экономикасы». – Алматы: «Экономика», 2008. - 791 б.